

Z A P I S N I K
sa 18. sjednice Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore,
održane 28. marta 2022. godine

Sjednica je počela u 10 sati.

Sjednici je predsjedavala Božena Jelušić, predsjednica Odbora.

Sjednici su prisustvovali/e član/ice Odbora: Danijela Đurović, Budimir Aleksić, Maksim Vučinić, Dragica Sekulić i Suzana Pribilović.

Saglasno članu 65 stav 2 Poslovnika Skupštine, odsutnu članicu Jelenu Božović zamijenila je poslanica Nataša Jevrić.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi/ice Odbora: Tamara Vujović, Zdenka Popović, Bogdan Fatić, Vesna Pavićević i Aleksandra Vuković.

Saglasno članu 67 stav 3 Poslovnika Skupštine, predsjednica Odbora obaviještena je da predsjednik Vlade i koordinator Ministarstva pravde i ljudskih i manjinskih prava prof.dr Zdravko Krivokapić, zbog ranije preuzetih obaveza nije u mogućnosti da prisustvuje sjednici i da će sjednici, shodno članu 67 stav 1 Poslovnika Skupštine, prisustvovati mr Bojan Božović, državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava i Biljana Pejović, načelnica Direkcije za rodnu ravnopravnost u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava.

Za sjednicu je, jednoglasno, utvrđen sljedeći

D N E V N I R E D:

1. III Izvještaj o sprovođenju Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW);
2. Plan rada Odbora za rodnu ravnopravnost za 2022. godinu, i
3. Tekuća pitanja.

Prije prelaska na rad po utvrđenom dnevnom redu, Odbor je usvojio zapisnike sa 16. i 17. sjednice Odbora.

Prva tačka - III Izvještaj o sprovođenju Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)

Predsjednica Odbora Božena Jelušić podsjetila je da je Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena usvojena na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija u decembru 1979. godine, kao prvi sveobuhvatni međunarodno priznati dokument o pravima žena. Kao međunarodni ugovor stupila je na snagu u septembru 1981. godine, nakon što ju je ratifikovalo dvadeset zemalja. Konvenciju je potpisalo 90% članica Ujedinjenih nacija, među kojima je i Crna Gora. Komitet za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena u svrhu praćenja primjene Konvencije uspostavljen je 1982. godine. Od početka primjene, ovo je treći periodični izvještaj Crne Gore o implementaciji CEDAW Konvencije u Crnoj Gori. Fokus u dosadašnjim izvještajima bio je na romskoj i egipćanskoj populaciji, ekonomskom položaju žena i položaju žena sa invaliditetom. Ukazala je da je u kovid i postkovid periodu porodično nasilje bilo izraženije, da je i dalje prisutan problem ranih ugovorenih brakova, kao i da još uvijek nije dovoljan obuhvat romskih djevojčica u obrazovnom sistemu.

Državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović saopštio je da potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori imaju primat nad domaćim zakonodavstvom, samim tim Crna Gora ima obavezu da prihvata sve obaveze koje su propisane CEDAW konvencijom. Saopštio je da je III Periodični

izvještaj Vlada Crne Gore razmotrila i usvojila, na 40. sjednici održanoj 23. septembra 2021. godine, koji je nakon toga prosljeđen CEDAW Komitetu. Izvještaj je dao pregled realizovanih mjera i preduzetih aktivnosti svih aktera na koje se odnose date preporuke u periodu od četiri godine. Urađen je u skladu sa usaglašenim smjernicama za izvještavanje o primjeni međunarodnih ugovora iz oblasti ljudskih prava. Kao prilog poslali su aneksi koji sadrže statističke podatke. I pored ostvarenih rezultata evidentno je da i dalje postoji jaz između našeg zakonodavstva i implementacije pravnih propisa. Istakao je da je neophodno obezbjediti više finansijskih sredstava za dostizanje pune rodne ravnopravnosti. Takođe, ukazao je da je kroz međuinstitucionalnu saradnju i izmjene i dopune zakona neophodno obezbijediti viši stepen zaštite od diskriminacije onih kategorija koje se smatraju najosjetljivijim.

Načelnica Direkcije za rodnu ravnopravnost u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava Biljana Pejović saopštila je da je procesom izrade III Periodičnog izvještaja koordinirala Direkcija za rodnu ravnopravnost Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, koja je za taj posao dobila ekspertsku pomoć Kancelarije UNDP-a u Crnoj Gori. Na početku rada na Nacrtu izvještaja pozvani su da daju svoj prilog: Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, sva ministarstva u Vladi Crne Gore i drugi organi uprave, kao i sudstvo, tužilaštvo, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda i 36 nevladinih organizacija, kao i međunarodne organizacije sa kancelarijom u Crnoj Gori. Nakon što je urađen Nacrt III periodičnog izvještaja svima njima je bio dostavljen na komentar, a organizovan je i konsultativni sastanak. Dobijeni komentari i sugestije su ugrađeni u Predlog izvještaja. Takođe, saopštila je da su NVO i ovaj put podnijele svoj paralelni izvještaj tzv. „shadow reports“. U skladu sa preporukama dobijenim nakon drugog izvještaja 2017. godine, a u cilju osnaživanja mehanizama za rodnu ravnopravnost, donijeta je Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2021-2025. godine.

Tokom diskusije u kojoj su učestvovali: predsjednica Odbora Božena Jelušić, državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović i načelnica Direkcije za rodnu ravnopravnost u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava Biljana Pejović, istaknuta je važnost saradnje izvršne i zakonodavne vlasti po pitanju rodne ravnopravnosti, kao i da je neophodno dodatno osnažiti i bolje pozicionirati Direkciju za poslove rodne ravnopravnosti. Saglasni su da je neophodno i u kabinetu predsjednika Vlade oformiti službu koja bi se bavila pitanjem nasilja nad ženama. Takođe, konstatovano je da žene žrtve nasilja imaju veće povjerenje u nevladin sektor nego u institucije sistema, i da policajci, tužioci, sudije i svi drugi koji postupaju u slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama moraju proći specijalizovane obuke za rad sa žrtvama nasilja. Mišljenja su da je važno da se uspostavi odnos povjerenja i profesionalni odnos sa žrtvom kojoj treba saopštiti sva prava koja u postupku ima i to na način koji je neće odvratiti od namjere da konačno prekine ciklus nasilja, zbog čega profesionalci moraju biti vrlo obazrivi. Najavljene su dopune Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, Zakona o krivičnom postupku i Krivičnog zakonika Crne Gore koji će olakšati žrtvama nasilja cijeli proces prilikom prijave nasilja.

Nakon diskusije predsjednica Odbora je konstatovala da se Odbor upoznao sa sadržajem III Izvještaja o sprovođenju Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW).

Druga tačka - Plan rada Odbora za rodnu ravnopravnost za 2022. godinu

Uvodne napomene dala je predsjednica Odbora, konstatujući da se plan rada Odbora za 2022. godinu zasniva na njegovim nadležnostima utvrđenim Poslovníkom Skupštine, kao i obavezama koje proizilaze iz međunarodnih dokumenata koje se odnose na rodnu ravnopravnost, a u nadležnosti su Skupštine. Planom rada utvrđene

su aktivnosti Odbora i u odgovarajućoj su mjeri usaglašene sa institucionalnim mehanizmima za rodnu ravnopravnost u Crnoj Gori, kao i međunarodnim organizacijama. Naglasila je da je plan rada orijentacionog karaktera i ne isključuje druge aktivnosti Odbora za kojima se ukaže potreba. Predlog plana sadrži: opšte odredbe, planirane aktivnosti i normativni dio. Odbor je planom rada predvidio: razmatranje prijedloga zakona i drugih akata; realizaciju aktivnosti iz Akcionog plana za rodno odgovornu Skupštinu Crne Gore 2022-2024; održavanje sjednica „Ženskog parlamenta“ (dva puta godišnje), u cilju promovisanja ženskih prava u Crnoj Gori; analiza ispunjavanja obaveza institucija iz Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti 2021-2025. godine; razmatranje izvještaja o primjeni strategija iz oblasti rodne ravnopravnosti i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici; održavanje tematskih sjednica (položaj Romkinja, žensko preduzetništvo, žene u sportu, žene u medijima, mobing, žene na selu...); razmatranje izvještaja o ispunjavanju obaveza Crne Gore po međunarodnim rezolucijama i konvencijama iz oblasti rodne ravnopravnosti; saradnja s civilnim društvom (nevladinim organizacijama, univerzitetima, sindikatima, udruženjima poslodavaca) i tijelima za rodnu ravnopravnost drugih nivoa vlasti; kontinuirana saradnja sa međunarodnim organizacijama (OEBS, WFD, UNDP); saradnja sa Mrežom parlamentarnih odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN); aktivnosti na primjeni Konvencije o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici; učešće u kampanji „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“; međunarodne aktivnosti: učešće na konferencijama, seminarima i radionicama (međunarodnim i u Crnoj Gori) itd.

Odbor je jednoglasno usvojio Plan rada Odbora za 2022. godinu.

Treća tačka – Tekuća pitanja

U okviru ove tačke dnevnog reda predsjednica je informisala članove/ice Odbora da je:

- 25. marta održala onlajn sastanak sa Julijom Netesovom, šeficom Odjeljenja za demokratsko upravljanje i rodnu ravnopravnost i Sašom Gavrićem, stručnim savjetnikom za rodna pitanja u OSCE/ODIHR-ovoj jedinici za demokratsko upravljanje i rodnu ravnopravnost. Tokom sastanka razgovarano je o aktivnostima koje je Odbor realizovao kao i o planiranim aktivnostima za naredni period. Načelno je dogovoreno da se 14. zasijedanje Ženskog parlamenta održi 16. maja, a da se 17. maja organizuje okrugli sto sa svim predstavnicima klubova poslanika u Skupštini Crne Gore na kome bi se diskutovalo o mogućnostima unapređenja političkog učešća žena. Na zasijedanju bi bila predstavljena publikacija „Ostvarivanje rodne ravnopravnosti u parlamentu: Vodič za parlamente u regionu OEBS-a“, a bivša ministarka za rodnu ravnopravnost u Vladi Velike Britanije Margaret Patricia (Meg) Munn, bi govorila na temu „Uloge političkih partija u unaprjeđenju rodne ravnopravnosti“;

- 24. marta održala sastanak sa Danielom Gašparikom, stalnom predstavnicom UNDP-a u Crnoj Gori i Kaćom Đuričković, saradnicom za rodnu ravnopravnost. Tokom sastanka razgovarano je o aktivnostima koje je Odbor realizovao, kao i o planiranim aktivnostima za naredni period. Ocijenjeno je da postoji značajan prostor za saradnju dvije strane i da je potrebno pratiti i koordinirati sve aktivnosti koje se u različitim oblastima i sa različitim partnerima realizuju, kako bi se postigla sinergija i ostvarili što bolji rezultati na postizanju rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori. Misija UNDP-a u Crnoj Gori radi na izradi novog programa podrške koji će obuhvatiti tri oblasti: zeleni i inkluzivni razvoj, socijalna zaštita i politička participacija. Takođe, razgovarano je o mogućnostima saradnje u oblasti rodno odgovornog prostornog planiranja i uticaja klimatskih promjena na žene i muškarce, u svijetlu

donošenja novog Prostornog plana Crne Gore, a imajući u vidu da slične analize do sada nijesu realizovane, te je dogovoreno da će tokom aprila mjeseca Odbor za rodnu ravnopravnost organizovati tematsku sjednicu, na kojoj će razmotriti ovo pitanje, a da će Misija UNDP-a u Crnoj Gori sa Odborom podijeliti informacije/analize koje posjeduje o navedenom pitanju.

- Od 14. do 16. marta sa zamjenicom predsjednice Odbora Vesnom Pavićević učestvovala na Trećoj godišnjoj konferenciji „Doprinos parlamentarne saradnje unapređenju ljudskih prava i rodne ravnopravnosti“, koju su organizovali Vestminsterska fondacija za demokratiju (WFD) i Mreža pralamentarnih odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN mreža), a koja je organizovana u Skoplju.

Treća godišnja konferencija HUGEN mreže predstavljala je platformu za diskusiju o doprinosu parlamentarne saradnje unapređenju ljudskih prava i rodne ravnopravnosti u regionu Zapadnog Balkana. Ključne teme prvog dana konferencije bile su posvećene važnosti parlamentarne saradnje sa nezavisnim institucijama u cilju unapređenja ljudskih prava u regionu Zapadnog Balkana, kao i političkoj participaciji žena tokom i izvan izbornog procesa. Drugi dan konferencije posvećen je predstavljanju primjera dobre prakse korišćenja postzakonodavnog nadzora kao zvaničnog parlamentarnog mehanizma od strane parlamenata u svijetu i predstavljanju savremenih mehanizama procjene parlamentarnih kapaciteta u sprovođenju postzakonodavnog nadzora.

U okviru programa konferencije održan je Sedmi sastanak odbora HUGEN mreže, tokom kojeg su predstavljene realizovane aktivnosti u prethodnom periodu, i razgovarano o nastavku daljih aktivnosti.

- 9. marta održala sastanak sa Miroslavom Pejovićem, v.d. direktora Uprave za statistiku i Snežanom Remiković, v.d. pomoćnice direktora za socijalne statistike. Tokom sastanka, dogovorene su naredne aktivnosti: Odbor će u prvoj polovini aprila 2022. godine, organizovati tematsku sjednicu na temu sakupljanja, obrade i dostupnosti rodno osjetljive statistike; nakon tematske sjednice, Odbor i MONSTAT će organozivati radne sastanke sa predstavnicima/ama ključnih institucija koje sakupljaju relevantne podatke, kako bi se razmotrile mogućnosti unapređenja postupka prikupljanja i obrade podataka, te njihovog dostavljanja MONSTAT-u i javne dostupnosti.

- 7. marta, povodom obilježavanja 8. marta - Međunarodnog dana žena, Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore i Centar za ženska prava priredili su izložbu mladih umjetnika pod nazivom „Portfolio nenasilja“. Izložba „Portfolio nenasilja“ je predstavljala jednu od aktivnosti Odbora u cilju obilježavanja Međunarodnog dana žena, zajedno sa tematskom sjednicom „Rodno odgovorno budžetiranje i uloga Državne revizorske institucije“, i prvom Nacionalnom konferencijom „Ekonomsko osnaživanje žena u Crnoj Gori - Smanjenje rodnog jaza za inkluzivni postpandemijski oporavak“ koju su, organizovali Investiciono-razvojni fond (IRF), Odbor za rodnu ravnopravnost i Odbor za ekonomiju, finansije i budžet Skupštine Crne Gore.

- 4. marta sa predsjednikom Odbora za ekonomiju, finansije i budžet Vladimirom Jokovićem učestvovala u radu prve Nacionalne konferencije „Ekonomsko osnaživanje žena u Crnoj Gori - Smanjenje rodnog jaza za inkluzivni postpandemijski oporavak“. Konferenciju su organizovali Investiciono-razvojni fond (IRF), Odbor za rodnu ravnopravnost i Odbor za ekonomiju, finansije i budžet Skupštine Crne Gore, u okviru kampanje „Ona pokreće biznis“, koja ima za cilj podizanje svijesti o značaju, benefitima, potencijalu i uticaju ženskog preduzetništva na društvo, osnaživanje žena u Crnoj Gori za pokretanje novog ili unapređenje razvojnog potencijala postojećeg biznisa. Cilj konferencije je obezbjeđivanje finansijske inkluzije žena na nacionalnom nivou i sprovođenje rodno osjetljivog odgovora na krizu kako bi se obezbijedio

inkluzivni i zeleni ekonomski oporavak. Kao rezultat Konferencije usvojena je Akciona agenda ekonomskog osnaživanja žena u Crnoj Gori, kojom je definisan niz aktivnosti usmjerenih na uklanjanje barijera za žene na tržištu rada i ostvarivanje njihovog punog ekonomskog potencijala, te poboljšanje položaja na upravljačkim i mjestima donošenja odluka.

- 15. februara sa zamjenicom predsjednice Odbora Vesnom Pavićević učestvovala na sastanku čija je tema bila - Uloga Državne revizorske institucije u oblasti rodne ravnopravnosti i rodno odgovornog budžetiranja. Sastanak je organizovala Državna revizorska institucija uz podršku Sekretarijata Savjeta za konkurentnost. Tokom diskusije mogle su se čuti i ključne preporuke za unapređenje stanja u ovoj oblasti, a dogovorena je i buduća saradnja i naredni koraci. Prisutni su se saglasili da je ovo početak partnerskog pristupa kako bi se rodno odgovorno budžetiranje, na adekvatan način, uvelo u crnogorski sistem i dalo željene rezultate.

- Ministarstvo odbrane uputilo poziv članici Odbora Jeleni Božović, kao članici Međuresorske radne grupe za izradu i praćenje realizacije Programa iz AP za primjenu R SBUN 1325, za sastanak 5. aprila, na kojem će se predstavljati Nalazi druge regionalne studije „Položaj žena u oružanim snagama država Zapadnog Balkana“ i Priručnik o sprečavanju i reagovanju na rodno zasnovanu diskriminaciju, seksualno uznemiravanje i zlostavljanje u ministarstvima odbrane i oružanim snagama zemalja Zapadnog Balkana. Članica Odbora Jelena Božović je potvrdila svoje učešće.

- Dušan Medin, projekt menadžer Društva za kulturni razvoj „Bauo“, uputio Odboru imejl, kojim je obavijestio da je Društvo u avgustu prošle godine objavilo prvo i do sada jedino multidisciplinarno, interdisciplinarno i transdisciplinarno istraživanje LGBTIQ+ (i rodne) tematike u Crnoj Gori, u vidu obimne naučne knjige „Otkrivanje skrivenog: Crna Gora, kvir & (s)rodne teme“. Do kraja 2022. godine planiraju objaviti nastavak – drugi dio knjige, kako bi dodatno doprinjeli rasvjetljavanju problema i nejednakosti koje postoje u našem društvu, te njihovom ublažavanju. U vezi s tim, mole Odbor za rodnu ravnopravnost da pruži podršku i pomoć i uputi na moguće donatore koji bi podržali ovaj projekat, ukoliko ga smatra relevantnim. Ističu da, krajem prošle godine, ovaj projekat nije podržan na Javnom konkursu Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata/programa NVO u oblasti zaštite i promovisanja ljudskih i manjinskih prava – zaštita i unapređenje ljudskih prava LGBTI osoba u 2021. godini.

Sjednica je završena u 11 sati i 10 minuta.

Zapisnik sačinila:
Željana Bošković
samostalna savjetnica I

PREDSJEDNICA ODBORA
Božena Jelušić,s.r